

Usability of Flamenco Guitar Styles Accompanied With Ballads Eligible for Music Course Curriculum

Ali Korkut Uludağ
Ataturk University

Abstract:

This study aimed to determine utility of flamenco guitar styles accompanied with ballads that eligible for Music course curriculum. Ballads named 'Şu Dereler Şu Düzler (Bombili)' and 'Tin Tin Tini Mini Hanım' were chosen for the study and arranged in compliance with the flamenco guitar rendering styles using rasgueado, alzapua, golpe and rumba techniques. Students' guitar playing skills were taken into consideration on setting different variations of these techniques. The study group covered 16 students receiving individual instrument (guitar) education in Ataturk University Kazım Karabekir Faculty of Education Department of Music Education during the academic year of 2014-2015. In the study, an experimental research design with pre-test/post-test and control group, a special type of random assignment, was used. Topics arranged for the teaching system were studied with the experimental group on the chosen ballads for the research with practical examples. Within the research design, except for the conventional techniques, none of the other approaches or designs was used for the control group. Non-parametric test of Mann-Whitney U Test was used in order to determine whether a significant difference exists between pre-test and post-test results of the control and experimental groups. On assessing the whole results, it was obvious that experimental group students were more successful at accompanying the ballads in comparison with the control group students.

Keywords: Flamenco, Guitar Education, Music Course, Curriculum

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 17, No 2, 2016
pp. 51-68
DOI: 10.17679/iuefd.17248352

Received : 20.10.2015
Revision1 : 11.12.2015
Accepted : 04.05.2016

Suggested Citation

Uludağ, A.,K., (2016). Usability of Flamenco Guitar Styles Accompanied With Ballads Eligible for Music Course Curriculum, *Inönü University Journal of the Faculty of Education*, 17(2), 51-68. DOI: 10.17679/iuefd.17248352

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This substantiality of techniques and historical development stages that Turkish music culture concerns particularly are important factors in planning and realizing these kinds of studies. Oriental culture has a great influence on the history and tradition of flamenco art. Laying the base of flamenco; Arabic, Semitic, Indic and Romany cultures are the most substantial samples for this geography. The common connection between Turkish music and flamenco is the result of these influences. Flamenco music, which was composed and formed in Andalusian territory and spread through the whole parts of Spain, attracted notice with its distinctive musical forms accompanied with the mentioned cultural wealth. These musical forms were shaped among guitar, dance, auditor, and song concepts. These aforementioned forms have different characteristics whereas they have common features as well. This wide range has both facilitated guitar's growth and also generated significant interactions between flamenco and many other music style. These ballads that are frequently used in school music education were arranged in compliance with the flamenco guitar playing styles by utilizing rasguado, alzapua, golpe and rumba techniques. During these arrangements of the ballads by the researcher, different variations of the rumba technique were used mostly. Triplet rasgueado (6 notes), alzapua and golpe techniques which are regarded as the most distinctive techniques of flamenco guitar rendering were also used.

The researcher was in director position during the experimental process. On arranging the ballads, we used different methods which are used for flamenco guitar education, and we also inspired from 'La Feria' by Juan Martin. These methods are 'Flamenco Art and the Guitar' (Safa yeprem), 'La Guitarra Flamenca - Part Two' (Juan Martin), 'La Guitarra Flamenca - Part Three' (Juan Martin) and 'La Guitarra Flamenca - Part Three' (Juan Martin).

Purpose

The main purpose of this study is to support accompaniment playing of guitar education with flamenco guitar techniques and to make it a teaching system. After being arranged on ballads eligible for school song repertoire, flamenco guitar techniques, used within the scope of teaching system, were limited to ballads named "Şu Dereler Şu Düzler (Bombili)" and "Tin Tin Tini Mini Hanım". The system was clearly developed based on the principle that guitar experts can use and apply the same methods as well.

Method

This research's model is the true-experimental model and its sub-model, pre-test/post-test model with control group. Research's experimental process lasted for 4 weeks and every each student received two hours of individual instrument (guitar) education in a week. Each student was able to accompany to the ballads eligible for school songs repertoire with the guitar. While the control group students received the standard topics conventionally, the experimental group students received education within the frame of the teaching system, oriented to the flamenco guitar techniques.

In order to determine study group students' readiness level before the experimental process, a practical study was made before pre-test and post-test. Within the scope of this study, students were asked to perform a musical piece. These performances were recorded, and to give points, GSRGRS (Graded Scoring Rubric for Guitar Rendering Skills) was developed. According to the results obtained by arithmetic mean method; the control group was evaluated as ($X=18,31$) and the experimental group was evaluated as ($X= 18,56$).

Findings

The scores point out the fact that the groups were formed equivalently. We used Mann-Whitney U Test in order to determine whether a statistically meaningful difference exists between the pre-test results of the control group and the experimental group. According to the results, any statistically meaningful difference between the scores of the groups were not found out ($u= 23,5$; $p>0.05$). The experimental group students reached higher scores on the mean rank; however this result did not establish any statistically meaningful difference.

In the field of instrument rendering; it is regarded as natural for these kinds of practical studies to observe performance promotion within the control groups for which conventional methods are applied. Consequently, a substantial increase was seen between the control group's pre-test/post-test scores.

Wilcoxon signed-rank test was also applied for the pre-test/post-test results of the experimental students. The obtained results showed a meaningful difference was present ($z = -2,524$; $p < 0.05$) between the scores of pre-test and post-test that the experimental group students had. Considering the mean rank of differential scores and total scores, the observed difference was in favor of the positive ranks; i.e the post-test. According to these results; we may offer that the education, the experimental group received within the scope of different rhythm styles for flamenco guitar rendering, positively influences students' accompaniment level for ballads eligible for school song repertoire.

Wilcoxon signed-rank test was also applied for the pre-test/post-test results of the experimental students. The obtained results showed a meaningful difference was present ($z = -2,524$; $p < 0.05$) between the scores of pre-test and post-test that the experimental group students had. Considering the mean rank of differential scores and total scores, the observed difference was in favor of the positive ranks; i.e the post-test. According to these results; we may offer that the education, the experimental group received within the scope of different rhythm styles for flamenco guitar rendering, positively influences students' accompaniment level for ballads eligible for school song repertoire.

Finally, Mann-Whitney U test was applied for post-test scores of the control and experimental group students. The obtained results showed a meaningful difference was present ($u = 0$; $p < 0.05$) between the scores of post-test that the control and experimental group students had. Considering the mean rank and the accumulation, it was found out that the experimental group students had higher scores in comparison with the control group students, in terms of the level of accompanying ballads eligible for school song repertoire. According to these results, we may claim that different styles for flamenco guitar rendering substantially contribute students' level of accompanying ballads eligible for school song repertoire.

Discussion & Conclusion

The results of the research show similarities to Safa Yeprem's postgraduate thesis entitled "Flamenco Stilleri ve Gitar Eğitiminde Kullanılabilirliği" (Flamenco Styles and Its Usability in Guitar Education). The results obtained by this research point out that technical problems faced in classical guitar education and methodological drawbacks in accompaniment playing may be extensively eliminated with flamenco guitar education. The teaching system, conducted by the researcher, may be regarded as an alternative study method for eliminating drawbacks in accompaniment studies.

Research findings showed that the experimental group students whom the teaching system techniques were adopted became more successful in comparison with the control group whom the conventional techniques were adopted. These style of techniques, which are used for developing instrument teaching system, may substantially contribute for different phases of guitar education.

Flamenko Gitar Stillerinin Müzik Dersi Öğretim Programı Düzeyine Uygun Türküler Eşliğinde Kullanılabilirliği

Ali Korkut Uludağ
Atatürk Üniversitesi

Öz

Bu çalışma, flamenko gitar stillerinin müzik dersi öğretim programı düzeyine uygun türküler eşliğinde kullanılabilirlik durumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma için seçilen "Şu Dereler Şu Düzler (Bombili) ve Tin Tin Tini Mini Hanım" adlı türküler rasgueado, alzapua, golpe ve rumba tekniklerinden faydalanılarak flamenko gitar icracılığı biçimlerine uygun olarak düzenlenmiştir. Bu teknikler farklı varyasyonlarıyla birlikte kullanılırken öğrencilerin gitar çalma becerileri dikkate alınarak şekillendirilmiştir. Çalışma grubunu 2014-2015 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalında bireysel çalgı (gitar) eğitimi alan toplam 16 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada karışık desenlerin özel bir türü olan kontrol gruplu öntest-sontest deneysel desen kullanılmıştır. Öğretim sistemi için yapılandırılan konular deney grubu ile araştırma için seçilen türküler üzerinde uygulamalı örneklerle çalışılmıştır. Araştırma deseni çerçevesinde kontrol grubuna yönelik geleneksel yöntemlerin dışında herhangi bir uygulamada bulunulmamıştır. Kontrol ve deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre türküleri eşlik etme düzeyleri açısından daha başarılı oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Flamenko, Gitar Eğitimi, Müzik Dersi, Öğretim Programı

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 17, Sayı 2, 2016
ss. 51-68
DOI: 10.17679/iuefd.17248352

Gönderim Tarihi : 20.10.2015
1. Düzeltme : 11.12.2015
Kabul Tarihi : 04.05.2016

Önerilen Atıf

Uludağ A.,K., (2016). Flamenko Gitar Stillerinin Müzik Dersi Öğretim Programı Düzeyine Uygun Türküler Eşliğinde Kullanılabilirliği, *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 51-68. DOI: 10.17679/iuefd.17248352

GİRİŞ

İlk olarak şarkıcı ve dansçılara eşlik etmek amacıyla kullanılan flamenko gitar zamanla kendine has müzikal formları ve solo performansları ile gelişim göstermiştir. Flamenko gitarın akustik özellikleri ve sert vuruşlarla adapte edilen çalım stili, beraberinde birçok tekniğin oluşmasına da olanak vermiştir. Bu teknikler içerisinde; rasgueado, arrese, alzapua ve golpe göze çarpan en belirgin örneklerdir. Bu tekniklerinin türküler üzerindeki uygulanış biçimlerini sergilemek ve bu oluşumların öğrencilerin gitar çalma becerilerini ne derece etkilediğini belirlemek araştırmamızın temel amacını oluşturmaktadır.

Flamenko gitar içerikli akademik çalışmaların yok denilebilecek kadar az olması ve Türkiye'deki kaynakların yetersizliği, yapılan bu tarz çalışmaların önemini bir kat daha artırmaktadır. Araştırma, nitelikli müzik öğretmeni yetiştirme hedefinde klasik gitar öğretim programına katkı sağlama ve yenilikçi yöntemlerin uygulamalı olarak test edilmesi açısından da önemli görülmektedir. Diğer önemli bir nokta ise okul çalgıları dersinde okul şarkılarına ve basit makamlı türkü dağarcığına yönelik eşlik edebilme yeteneğinin geliştirilmesi istenmektedir. Zengin bir teknik sisteme sahip olan flamenko müziği ve flamenko gitar, bu hedeflere farklı bir perspektif kazandıracak niteliktedir (Uludağ, 2008:14). Çalışmamızın önemli bir boyutunu oluşturan düzenleme çalışmaları, türkülerin otantik yapısını bozacak müdahalelerden uzak durularak hazırlanmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de flamenko sanatı alanında yapılan en önemli akademik çalışma Yeprem, (1998)'e ait "Flamenko Stilleri ve Gitar Eğitiminde Kullanılabilirliği" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu çalışma sonucunda elde edilen en önemli bulgu, klasik gitar eğitiminde karşılan teknik güçlüklerin ve eşlik çalışmalarında görülen yöntem eksikliklerinin flamenko gitar eğitimi ile büyük ölçüde giderilebildiğidir. Flamenko sanatının tarihsel gelişimi, gitar teknikleri ve zengin formsal özellikleri gibi önemli öğeleri içinde barındıran bu çalışma, zamanla "Flamenko Sanatı ve Gitar" adlı kitap çalışmasına dönüştürülmüştür. Ayrıca, Erhan Öztürk'ün hazırladığı "İçinde Flamenko Unsurları Bulunan Klasik Gitar Eserlerinin Flamenko Yaklaşımıyla Analitik Olarak Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile içerisinde flamenko unsurları bulunan dört tane klasik gitar eseri biçimsel, armonik ve ritmik yönden incelenmiştir. Araştırma sonucunda klasik gitaristlerin çaldıkları eserlerdeki flamenko unsurlarına dikkat etmedikleri ortaya çıkmıştır. Öztürk, (2012:38)'e göre flamenko gitar çalımında kullanılan sağ el tekniklerinin (rasgueado, arrese, picado, golpe) klasik gitar eserlerinde tam anlamıyla doğru bir şekilde uygulanabilmesi için gitaristlerin gerekli teknik donanıma sahip olmaları gerekmektedir.

Diğer bir ayrıntı, Türk müziği ve Flamenko müziği arasında bir takım ortak noktaların bulunmasıdır. Arıca (2013:81), Flamenko müziği ve Türk müziği arasında melodik açıdan benzerliklerin daha çok olduğunu belirterek Flamenko müziğinin formlarının içinde sıkça var olan Phrygian modunun Türk müziğindeki Kürdi, Segâh, Eviç, Ferahnak makamları ile benzeştiğini vurgulamaktadır. Yeprem (2006:3), Ortaçağ'da Katolik kilisesinde, Eski Yunan müziğinde, Moritanya Araplarında, Caz müziğinde ve Türk müziğinde kullanılan Makamlar (modlar) ve dizisel özelliklerini tablo halinde karşılaştırmalı örnekler ile göstermiştir. Bu çalışma ile Flamenko'da kullanılan ses dizileri içerisinde yer alan Phrygian modu ve Kürdi makamı dizisi arasındaki benzerlik Türk müziği ve flamenko müziği arasındaki etkileşimi gösteren önemli bir örnektir. Çetinkaya, (1999:19)'ya göre Türk müziği ile Flamenko arasında direk bir ilişkiden söz edilmese bile, İspanya'da yaşayan insanlar, tarihte paylaşmış oldukları coğrafya ve kültürden dolayı Arap müziğine özel bir ilgi beslemektedirler.

Flamenko sanatının gelişiminde farklı kültürlerin gelenekleri son derece etkili ve biçimlendirici olmuştur ki bu geleneklerin yoğrulmasıyla birlikte çeşitli müzikal formlar oluşmuş ve çeşitli makamlar (modlar) kullanılabilir hale gelmiştir. Tarih süreci içerisinde bu gelişime tanık olan en önemli bölge Endülüs'tür. Bailey, (1998:30)'e göre Flamenko'nun beşiği olan Endülüs, tıpkı Kuzey Hindistan gibi topraklarından geçen veya onlara yerleşen halkların etkileri ve kültürel kalıntılarıyla oluşmuş bir müziksel geçmişe sahiptir. Washabaugh (2006:65), flamenko stiline Endülüs'te neredeyse beş yüz yıl baki kaldığını ileri sürer. Flamenko ile ilgili kesin olan tek şey Endülüs'te başladığı, daha sonra İspanya'ya ve dünyaya yayılmasına karşın Endülüs'e ait olarak kaldığıdır (Webster, 2004:21).

Toplumların ve onlara ait olan kültürlerinin yaşayabilmesi ve gelişebilmesi, öz değerlerine sahip çıkmaları ve bununla birlikte, dünyadaki değişim ve gelişimlere kapılarını açık tutarak, çağdaş anlamda oluşturacakları bir yapıyla gerçekleştirilebilir (Parasız, 2009:1). Günümüze kadar gelişerek güçlenen Türk müzik kültürünü, gelecek nesillere daha çağdaş ve modern bir yapıyla taşıyabilmek için, onu iyi tanımak ve aktarımda doğru yöntemler kullanarak ifade etmek gerekir. Türk müziğinin zenginliklerini hem icra yorumlama, hem de akademik

anlamda çalışmalar yaparak ulusal ve uluslararası ortamlarda paylaşmak bu anlamda yerinde olacaktır (Demirci, 2013:118).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modelini gerçek deneme modeli ve bu modelin içinde bulunan öntest-sontest kontrol gruplu model oluşturmaktadır. Araştırmanın deneysel işlem süreci 4 hafta sürmüştür ve her bir öğrenci ile haftada ikişer saat bireysel çalgı (gitar) eğitimi dersi yapılmıştır. Ders süreci içerisinde yer alan konular kontrol grubu ile geleneksel şekilde sürdürülürken deney grubu ile flamenko gitar tekniklerine dayalı öğretim sistemi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Öğretim sistemi içerisinde araştırmacı tarafından hazırlanan rasgueado, alzapua, golpe ve rumba gibi flamenko gitar tekniklerinin türküler üzerinde ki adaptasyon çalışmalarına yer verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Ön test ve son test uygulamasına geçilmeden önce çalışma gruplarının denk bir şekilde oluşturulabilmesi için öğrencilerden bir eşlik parçasını seslendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin performansları video kaydına alınmış ve puanlamanın gerçekleştirilebilmesi için GÇBYDPA (Gitar çalma becerilerine yönelik dereceli puanlama anahtarı) hazırlanmıştır. Aritmetik ortalama yöntemiyle elde edilen sonuçlar üzerinden yansız atama yoluyla deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Bu ön çalışmanın (Denklik Testi) güvenilirliğini sağlamak için puanlayıcılar güvenilirliğine bakılmış ve puanlayıcılar arası korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre denklik testinin puanlayıcılar arası güvenlik katsayısı 0,99 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda denklik testinin güvenilir olduğu söylenebilir.

Yapılan bu ön çalışmanın (Denklik Testi) ardından deney ve kontrol grubu öğrencilerine türkülerle ilişkin hazırlanan GÇBYDPA (Gitar çalma becerilerine yönelik dereceli puanlama anahtarı) ön test amaçlı uygulanmıştır. Daha sonra, deney grubu öğrencilerine araştırmacı tarafından hazırlanan dört haftalık bir öğretim sistemi uygulanmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilere ise bu dört haftalık süreç içerisinde serbest olarak çalışma fırsatı verilmiş ve her bir aşama araştırmacı tarafından gözlemlenmeye çalışılmıştır. Dört haftalık süreç sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilere GÇBYDPA (Gitar çalma becerilerine yönelik dereceli puanlama anahtarı) son test olarak yeniden uygulanmıştır.

Kontrol ve deney grubundaki kişi sayıları 30'un altında olduğu için istatistiksel analizlerde parametrik olmayan testler tercih edilmiştir. Aralık ve oran ölçeği kullanıldığı durumlarda 30'dan daha az verilerle çalışıldığında da parametrik olmayan testler kullanılır (Yılmaz ve Yılmaz, 2010:179). Öğrencilerin gitar çalma becerilerini belirlemek için geliştirilen dereceli puanlama anahtarı formunun kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla müzik eğitimi ana bilim dalında görev yapan üç öğretim üyesinin görüşleri alınmıştır. Oluşturulan formun güvenilirliği için ise iki puanlayıcı arasındaki puanlayıcı güvenilirliğinden yararlanılmıştır. Puanlayıcılar arasındaki güvenilirlik için korelasyon katsayısı hesaplanmış ve 0,99 ($p < .001$) sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre formlardan elde edilen ölçümlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

Denklik testi ve öntest-sontest yoluyla elde edilen verilerin analizi öncesinde beşli likert tutum ölçeğine dayalı dereceli puanlama anahtarı soruları, uzman görüşleri doğrultusunda şu şekilde hazırlanmıştır. 1. Doğru ritimle çalabilme, 2. Sağ el tekniğini doğru kullanabilme, 3. Sol el tekniğini doğru kullanabilme, 4. Doğru tempo ile çalabilme, 4. Yorum gücünü yeterli kullanabilme, 5. Akorlar arası geçişi doğru yapabilme, 6. Doğru teknik açılımlar ile çalabilme.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı kullanılmıştır. Kontrol ve deney grubu öğrencilerinin öntest ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Bu test, ilişkisiz ölçümlerin söz konusu olduğu az denekli deneysel çalışmalarda puanların dağılımının normallik varsayımını karşılamadığı deneysel çalışmalarda sıklıkla kullanılır (Büyüköztürk, 2014:166). Kontrol ve deney grubunun kendi içerisinde öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ise Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, bir gruba ait eşleştirilmiş iki farklı dağılım arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla kullanılır (Baştürk, 2011:174; Büyüköztürk, 2010:162). Verilerin çözümlenmesinde 0.05 önem düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Deneysel işlem sürecinin tüm aşamaları araştırmacı tarafından kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Öğrencilere deneysel işlem süreci haricinde farklı bir çalışma yapmalarının teknik olumsuzlukları hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Bu teorik bilgileri desteklemek amacıyla teknik bir çalışmanın yanlış uygulanması sonucunda öğrencilerin ne tür problemler ile karşılaşabileceği uygulamalı örnekler ile gösterilmiştir. Örneğin, dörtlü rasgueado tekniğinde serçe parmağın vuruş mesafesini tamamlamadan aynı anda diğer parmakların vuruş yapmasının sebep olduğu teknik aksaklıklar uygulamalı olarak gösterilmiştir. Bu nedenlerle, her iki grubun deneysel işlem süreci araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Deney ve kontrol gruplarından birinin gitar çalma becerileri açısından daha yüksek bir performansa sahip olması deney sonuçlarının karşılaştırılmasını olanak dışı bırakabilecek niteliktedir. Bu olasılıktan hareketle, çalışma grupları arasında eşit bir dağılımı sağlamak için yapılan ön çalışma sonucunda araştırmacının iç geçerliliğini tehdit edebilecek yanlı atama gibi olumsuz bir etkenin ortadan kaldırıldığı düşünülmektedir. Ayrıca, çalışma grubu öğrencileri deneysel işlem süreci öncesi ve sonrası yapılan tüm uygulamalı çalışmalara mevcut sayı yönünden tam olarak katılmışlardır.

Araştırmanın dış geçerlilik derecesinin artırılması için kontrol ve deney grubu için hazırlanan öğretim sistemi detaylı ve kademeli bir biçimde anlatılmıştır. Gitar eğitimi kapsamında yapılan eşlik çalışmalarına alternatif bir yöntem olması amacıyla hazırlanan bu araştırma, diğer gitar eğitimcileri açısından pratik bir biçimde uygulanabilir olması koşuluyla kurgulanmıştır. Deneysel işlem basamaklarının sunulmasında benimsenen şeffaflık, uygulama ortamları, öğrencilerin gitar çalma becerilerini ölçmek için geliştirilen puanlama anahtarları ve kullanılan araç-gereçler bu araştırmanın farklı araştırmacılar tarafından yürütebilmesine olanak sağlar niteliktedirler.

Çalışma Grubu

Araştırma 2014-2015 öğretim yılı güz yarısında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 16 gitar öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin hepsi deneysel işlem süreci için seçilen türkülere gitar ile eşlik edebilecek düzeydedir.

Çalışma grubu öğrencilerine araştırmacının amacı, kim veya kimler tarafından yürütüleceği, deneysel işlem sürecinin ne kadar zaman alacağı, öğretim sisteminde uygulanacak konuların öğrencilere hangi teknik becerileri kazandıracağı, deneysel işlem sürecinin hangi ortamda uygulanacağı ve istedikleri zaman çalışmaya katılmadan vazgeçme özgürlüklerinin bulunduğu konularında bilgiler verilmiştir. Deneysel işlem sürecinin araştırmacı tarafından yürütülecek olması ve öğretim sistemi içeriğinin gitar eğitimi açısından popüler bir yapıya sahip olması katılımcıların istekliliklerini artıran diğer önemli etkenlerdir.

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin genel özellikleri aşağıda Tablo 1’de gösterilmiştir. Öğrencilerin ad ve soyadları kısaltılarak verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Genel Özelliklerine Göre Dağılımı

Kontrol Grubu	Sınıf	Lisans Öncesi Gitar Eğitimi	Ritim Gitar Çalabilme Yeteneği	Deney Grubu	Sınıf	Lisans Öncesi Gitar Eğitimi	Ritim Gitar Çalabilme Yeteneği
A.K.	4	Aldı	Var	M.E.K	4	Almadı	Var
S.V.	4	Aldı	Var	M.C.	4	Aldı	Var
B.Ö.	3	Aldı	Var	U.K.S	3	Almadı	Var
M.B.	3	Almadı	Var	N.K.	3	Almadı	Var
T.D.	3	Almadı	Var	O.Ç.	3	Aldı	Var
A.Ş.	2	Aldı	Var	M.Ö.	2	Aldı	Var
K.Z.	1	Aldı	Var	M.K.	1	Aldı	Var
G.S.K	1	Almadı	Var	K.T.	1	Aldı	Var
Toplam: 8				Toplam: 8			

Deney Grubu İçin Hazırlanan Öğretim Sistemi

Deney grubu ile 4 haftalık süreç içerisinde gerçekleştirilen çalışmalar ve genel bilgiler aşağıda Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Öğretim Sistemi ve Genel Bilgiler

Çalışmanın Yapıldığı Ders	Bireysel Çalgı (Gitar) Eğitimi
Çalışmanın Konusu	Flamenko gitar stilleri ve türküler üzerinde eşlik çalışması
Çalışma Grubu	Deney Grubu
Araç ve Gereçler	Gitar, nota sehпасı, ayaklık, kamera, tripod
Çalışma Yeri	Öğretim elemanı odası, bireysel çalgı çalışma odası
Çalışma Süresi	Haftada iki gün ve birer saat
Seviye	Flamenko tekniklerinde başlangıç düzeyi
Öğrenci Sayısı	8

DeneySEL İşlem Basamakları

1. Hafta	Flamenko gitar eğitiminde kabul görmüş oturuş pozisyonlarının ve gitarın konumlandırılma biçimlerinin tanıtılması. Bu çalışmalar ile birlikte öğrenciler için uygun pozisyonların belirlenmesi Sağ elin konumlandırılması konusunda temel bilgilerin verilmesi İkili rasgueado çalışmaları Dörtlü rasgueado çalışmaları
2. Hafta	Üçlü (triplet) rasgueado çalışmaları Golpe çalışmaları Golpe tekniğinde ax ve px parmağının kullanım şekilleri Eserler içerisinde yer alan akorlara yönelik konumlandırma çalışmaları
3. Hafta	Önemli bir flamenko stili olan Rumba formunda ritim çalışmaları Rumba formunda ritim varyasyonları Rumba formu ve Golpe tekniğinin eserler içerisinde uygulanış biçimleri Alzapua tekniği çalışmaları
4. Hafta	Triplet rasgueado tekniklerinin eserler içerisinde uygulanış biçimleri Alzapua tekniğinin eser içerisinde uygulanış biçimleri Türkülerin bir bütün olarak öğretim sistemi içerisinde kullanılan flamenko teknikleriyle birlikte seslendirilmesi

Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen “Şu Dereler Şu Düzler (Bombili)” ve “Tin Tin Tini Mini Hanım” adlı türkülerin düzenlemeleri içerisinde yoğunlukla rumba formunda kullanılan ritim tekniklerinin farklı açılımları kullanılmıştır. Ayrıca flamenko gitar icracılığının en karakteristik teknikleri olarak kabul edilen triplet rasgueado (6’lı nota şeklinde yazılarak) ve golpe tekniklerine yer verilmiştir. Türkülerin düzenlemeleri yapılırken flamenko gitar eğitiminde kullanılan farklı metotlardan ve eserlerden yararlanılmıştır. Şu Dereler Şu Düzler (Bombili) türküsünün birinci, ikinci ve üçüncü bölümünde yer alan rumba tekniği için Juan Martin’in “La Feria” adlı eserinden, golpe tekniğinin sembolik gösterimi için Safa Yeprem’in “Flamenko Sanatı ve Gitar” adlı metodundan (s.148), rumba tekniğinin sembolik gösterimi için Juan Martin’in “La Guitarra Flamenca - Part Two” adlı metodundan (s.142), ikinci bölümde yer alan triplet rasgueado tekniği için Juan Martin’in “La Guitarra Flamenca - Part Three” adlı metodundan (s.40), tin tin tini mini hanım türküsünde yer alan alzapua tekniği için Juan Martin’in “La Guitarra Flamenca - Part Three” adlı metodundan (s.32) faydalanılmıştır.

Flamenko gitar icracılığının en karakteristik stilleri olarak kabul edilen bu teknikler doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan türkü düzenlemeleri konu açıklamalarıyla birlikte Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3 ve Şekil 4’de gösterilmiştir.

Bom VII bi li bi li bi li bom bom

ma ma p ma ma p ma ma p ma ma p

TAB

bom bi li bi li bi li bom

ma ma p ma ma p ma

TAB

Şekil 1. Şu Dere Şu Düzler (Bombili) - 1. Bölüm Düzenlemesi

Kökeninde Afrika ve Küba'nın geleneksel müzik izlerini taşıyan ve ritmik bir dans müziği olan rumba, flamenko gitar icracılığının popüler bir formudur. Neşe ve coşku, rumba müziğinde hâkim duygulardır (İşbilen, 2006:69). Şekil 1'de 16'lık sus işaretlerinin üstünde yer alan rumba sembolleri gitarın iki farklı bölgesini işaret etmektedir. İlk olarak gitarın alt bölgesine (alt eşik) "ma" parmağıyla perküsyon tekniğine benzer bir vuruş yapılır. Devamında ise "ma-p" parmakları ile bütün telleri kapsayan iki ayrı vuruş ses deliği civarında uygulanır. Son olarak "ma" parmağıyla klavyenin alt bölgesine (13, 14, 15, 16... perdelerin alt bölgesi) perküsyon tekniğine benzer diğer vuruş yapılır. Bahsedilen bu vuruşlar ardışık olarak tekrarlanır.

Bom bi li bi li bi li bom bom

ax i i i ax i i i ax i i i ax i i i

px i i i px i i i px i i i px i i i

TAB

1. Hafta	Sağ elde ritim çalışmaları 2/4'lük ritim çalışmaları 4/4'lük ritim çalışmaları
2. Hafta	Akorların konumlandırılması Folk ritim varyasyonları ve çalışmaları Folk ritim eşliğinde sağ el teknik çalışmaları
3. Hafta	Sağ el avuç içerisi ile perküsyon tarzı basit ritim çalışması (rumba stiline benzer şekilde) yapılır. Bu stil, türküler içerisinde yer alan akor yürüyüşleriyle birlikte seslendirilir.
4. Hafta	Eserlerin bir bütün olarak öğretim sistemi içerisinde kullanılan klasik gitar ritim teknikleriyle birlikte seslendirilmesi

Kontrol grubu ile sürdürülen geleneksel çalışma yöntemlerinde 4/4'lük, 2/4'lük ve folk ritim varyasyonları kullanılmıştır. Öğrenciler türkülerini hem kendi çabaları hem de bu ritim kalıplarını kullanarak seslendirmişlerdir.

Şekil 5. 4/4'lük ve 2/4'lük ritim çalışmaları

Sağ el avuç içerisi ile ses deliği bölgesinde perküsyon tarzı bir vuruş yapılır.

Şekil 6. Folk ritim ve varyasyonları

Sağ el, tellere temas ettirilmeden üstten alta doğru indirilir
Sağ el alt vuruş
Sol el üst vuruş

Öğrencilerin kendi çalışmaları sonucunda seslendirdikleri türkü düzenlemeleri Şekil 7, Şekil 8, Şekil 9 ve Şekil 10'da gösterilmiştir. Türkülerin seslendirilmesinde kullanılan akor yürüyüşlerinde ve diğer bütün teknik çalışmalarda araştırmacı tarafından herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Akor bloklarını gösteren diyagramlar, tablolar ve ritim vuruşlarını gösteren ok işaretleri, öğrencilerin seslendirdikleri türkü düzenlemelerinin daha anlaşılır hale gelmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin performansları sistematik bir biçimde yazılı hale getirilirken son testte kullanılan video kayıtlarından faydalanılmıştır.

E

Bom bi li bi li bi li bom bom bom bi li bi li bi li bom

T
A
B

Şekil 7. Şu Dereler Şu Düzler (Bombili) - 1. Bölüm

E

A

şu de re ler şu düz ler am man am man

Şekil 8. Şu Dereler Şu Düzler (Bombili) - 2. Bölüm

A

B7

C#min7 4fr.

am man kem küm dö kü lep söz ler

Şekil 9. Şu Dereler Şu Düzler (Bombili) - 3. Bölüm

Şekil 10. Tin Tin Tini Mini Hanım

BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak, öğrencilerin deneysel işlem öncesi hazır bulunuşluk düzeylerine dair bir ön çalışma (Denklik Testi) ile elde edilen ölçüm sonuçları yer almaktadır. Devamında ise ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen çalışması ile elde edilen veriler ve bulgular sunulmaktadır.

Gözcülerin vermiş olduğu puanların ortalaması, standart sapma değerleri ve oluşturulan kontrol-deneysel grupları Tablo 4'de gösterilmiştir. Öğrencilerin ad ve soyadları kısaltılarak verilmiştir.

Tablo 4

Kontrol ve deney gruplarının oluşturulmasına ilişkin denklik testi sonuçları

Kontrol Grubu	Puan Ortalaması	Deney Grubu	Puan Ortalaması
K.Z.	8	U.K.S.	21.5
S.V.	21.5	M.K.	9
A.Ş.	17	K.T.	16
B.Ö.	19	O.Ç.	18.5
A.K.	23	M.E.K.	23.5
M.B.	21	N.K.	21.5
G.S.K.	17	M.Ö.	18
T.D.	20	M.C.	20.5
Genel Ortalama	18.31	Genel Ortalama	18.56
Standart Sapma	4.29	Standart Sapma	4.33

Tablo 4'e göre kontrol grubu ($X= 18,31-SS: 4.29$) ve deney grubu ($X= 18,56-SS: 4.33$) öğrencilerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri incelendiğinde grupların denk oluşturulduğu söylenebilir.

Kontrol ve deney grubu öğrencilerinin türkülere yönelik eşlik etme düzeylerine ilişkin öntest sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5

Kontrol ve deney grubunun öntest puanlarına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Kontrol	8	7.44	59.5	23.5	-.901	.367
Deney	8	9.56	76.5			
Toplam	16					

Tablo 5'e göre kontrol ve deney grubu öğrencilerinin türkülere yönelik eşlik etme düzeylerine ilişkin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($U= 23,5; p>0.05$). Sıra ortalamaları dikkate

alındığında deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre türkölere eşlik etme düzeyleri bakımından daha yüksek bir sıra ortalamasına sahip oldukları fakat bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı söylenebilir.

Kontrol grubu öğrencileri ile gerçekleştirilen eğitimin, öğrencilerin türkölere eşlik etme düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığına yönelik Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Kontrol grubunun öntest ve sontest sonuçlarına ilişkin Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi sonuçları

Öntest Sontest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Negatif Sıra	0	0	0	-2.232	.026
Pozitif Sıra	6	3.5	21		
Eşit	2				

*Negatif sıralar temeline göre düzenlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son testte elde ettikleri puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($z = -2,232$; $p < 0.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplam puanlar dikkate alındığında gözlenen farkın pozitif sıralar, yani sontest lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre kontrol grubuna yönelik verilen eğitimin öğrencilerin türkölere eşlik etme düzeylerini olumlu yönde arttırdığı söylenebilir.

Deney grubu öğrencilerine verilen eğitimin, öğrencilerin türkölere eşlik etme düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığına yönelik olarak Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Deney grubunun öntest ve sontest sonuçlarına ilişkin Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi sonuçları

Öntest Sontest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0	0	-2.524	.012
Pozitif Sıra	8	4,5	36		
Eşit	0				

*Negatif sıralar temeline göre düzenlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre deney grubu öğrencilerinin ön test ve son testte elde ettikleri puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($z = -2,524$; $p < 0.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplam puanlar dikkate alındığında gözlenen farkın pozitif sıralar, yani sontest lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre deney grubuna yönelik flamenko gitar icracılığında kullanılan farklı stiller kapsamında verilen eğitimin, öğrencilerin türkölere eşlik etme düzeylerini olumlu yönde arttırdığı söylenebilir.

Kontrol ve deney grubunun türkölere eşlik etme düzeylerine ilişkin sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

Kontrol ve deney grubu öğrencilerinin sontest puanlarına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Kontrol	8	4.5	36	0	-3.378	.000
Deney	8	12.5	100			
Toplam	16					

Tablo 8'e göre kontrol ve deney grubunu oluşturan öğrencilerin gitar çalma becerilerine yönelik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir ($U = 0$; $p < 0.05$). Sıra ortalamaları ve toplamaları dikkate alındığında deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre türkölere eşlik etme düzeyleri bakımından daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuçlara göre flamenko gitar icracılığında kullanılan farklı ritim stillerinin öğrencilerin türkölere eşlik etme düzeylerini anlamlı düzeyde arttırdığı söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Deney grubu öğrencileri için geliştirilen öğretim sisteminin kontrol grubu öğrencilerine uygulanan geleneksel yöntemlere göre öğrencilerin eşlik becerilerini geliştirmede daha etkili olduğu görülmektedir. Bu sonucu etkileyen en önemli faktörler, flamenko gitarın kendine has sağ el tekniklerindeki zenginlik ve sistematik hale dönüşmüş uygulanış biçimleridir. Geleneksel yöntemlerle yürütülen eşlik çalışmalarında yaşanan problemlerin temel nedeni ise ritim yapıların seslendirilmesi için kullanılan klasik gitar sağ el tekniklerinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sonuçlar, Yeprem, (1998) ve Öztürk, (2012), tarafından yapılan akademik çalışmalar ile desteklenmektedir. Araştırmacı tarafından hazırlanan öğretim sistemi, klasik gitar ile yapılan eşlik çalışmalarında görülen eksikliklerin giderilmesine yönelik alternatif bir çalışma yöntemi olarak düşünülebilir.

Literatürde yer alan diğer önemli bir çalışma Ulaş, (2013)'ün hazırladığı "Klasik ve Flamenko Sağ El Tekniklerinin Karşılaştırılması ve Gitar Eğitiminde Kullanılabilirliği" başlıklı makale çalışmasıdır. Bu çalışmada gitar eğitimcilerinin çoğunluğu rasgueado ve picado tekniklerinin gitar eğitiminde kullanılmasında herhangi bir sakınca görmemişlerdir. Fakat Alzapua tekniğini flamenko gitar sağ el tekniğine özgü bir stil olarak değerlendirmişlerdir. Araştırma için hazırlanan ve okul şarkı dağarcığında yer alan türkülerin düzenlenmesinde kullanılan öğretim sistemi, flamenko gitar tekniklerinin kullanılmasıyla birlikte etkili bir yöntem olduğunu gösterebilmiştir. Alzapua tekniği bu öğretim sistemi içerisinde basit bir adaptasyon şekli ile kullanılarak araştırmacının sonucuna olumlu yönde katkı sağlamıştır.

Flamenko gitar son dönemlerde farklı müzik türleri ile etkileşim içerisine girerek armonik yapısını da bu süreç içerisinde önemli boyutlarda geliştirmiştir. Arıca, (2013)'ün yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında flamenko gitarın zamanla gelişen dünya müziğine ayak uydurup armonik anlayış bakımından geleneksel tavrılarından uzaklaştığı konusunda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yeprem, (2003)'ün yaptığı bir kitap çalışmasında flamenko gitarın son dönemlerde farklı modern armoni sitemlerini benimsediği yönündeki bilgilere ulaşılmıştır.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin flamenko gitar tekniklerini seviyelerine uygun bir biçimde hazırlanmış eşlik çalışmaları ile türküler üzerinde seslendirmeleri, hazırlanan öğretim sisteminin etkililiğini doğrulayabilir niteliktedir. Deney grubu öğrencilerinin son test aşamasında göstermiş oldukları performans, flamenko gitar icracılığının gitar eğitimi kapsamında ne kadar önemli bir konuma sahip olduğunu ortaya koymuştur. Deneysel işlem sürecinin planlanan süreç içerisinde gerçekleştirilebilmesinde öğretim sistemi içerisinde yer alan konuların sağlıklı bir şekilde öğrencilere aktarılabilmesi ve öğrencilerin gösterdikleri eksiksiz katılım son derece etkili olmuştur. Elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre türkülere eşlik etme düzeyleri açısından daha başarılı oldukları görülmüştür.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Arıca, E. (2013). Flamenko müziği ve türk müziği arasında bir karşılaştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bailey, D. (1998). Doğaçlama (1. Baskı). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Baştürk, R. (2011). Bütün yönleriyle SPSS örneklili nonparametrik istatistiksel yöntemler. (2.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetinkaya, Y. (1999). Müzik Yazıları. (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Demirci, B. (2013). Viyolonsel Eğitiminde Geleneksel Türk Müziğine Yönelik Bir Çalışma Modeli, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(1), 117-129
- Doğu, S. (2011). Flamenko gitar müziğinde teknik, ritmik, armonik yaklaşımlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- İşbilen, M. (2006). Flamenko Gitar Metodu. (1.Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Montaya, R. (1993). Arte Clasico Flamenco. (1.Baskı). Paris: Joir our Search Inside the Book Program.

- Öztürk, E. (2012). İçinde flamenko unsurları barındıran klasik gitar eserlerinin otantik flamenko yaklaşımıyla analitik olarak değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Say, A. (1985). Müzik Ansiklopedisi. (Cilt.2). Ankara: Sanem Matbaası.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve davranışsal ölçmelerde güvenilirlik ve geçerlilik (1.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Ulaş, Ö. ve Dalkıran, E. (2013). Klasik ve flamenko gitar sağ el çalım tekniklerinin karşılaştırılması ve gitar eğitiminde kullanılabilirliği. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(3), 217-224
- Uludağ, A.K. (2008). Flamenko Sanatının Kültürel Etkileşim Süreci İle Gitar İcracılığının Teknik Özelliklerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Parasız, G. (2009). Keman öğretiminde kullanılmakta olan çağdaş türk müziği eserlerinin seslendirilmesine yönelik olarak oluşturulan hazırlayıcı alıştırmaların işgörsellik ve etkililik yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Washabaugh, W. (2006). Flamenko Tutku, Politika ve Popüler Kültür. (1. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Webster, J. (2004). Flamenkonun İzinde. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yeprem, S. (1998). Flamenko stilleri ve gitar eğitiminde kullanılabilirliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeprem, S. (2003). Flamenko Sanatı ve Gitar. İstanbul: Bemol Yayıncılık.
- Yeprem, S. (2006). Gitarda Modal Açılımlar ve Akor Yapıları. Ankara: Fark Yayınları.
- Yılmaz, Y. ve Yılmaz, Y. (2005). Parametrik olmayan testlerin pazarlama alanındaki araştırmalarda kullanımı: 1995–2002 arası yazın taraması. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(3), 177-199

İletişim/Correspondence

Yrd.Doç.Dr. Ali Korkut ULUDAĞ
korkutuludag@atauni.edu.tr